

هدف کلی: آشنایی با زمینه های بروز گناه و تبیین راه های دوری از گناه

هدف های آموزشی

تبیین میزان اثرگذاری عوامل محیطی در شکل گیری گناه
تبیین چرایی حرکت انسان به سوی گناه
تبیین جایگاه ایمان در بازدارندگی انسان از گناه

مجتبی محمودی

دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه

سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۰

به کانال ما در تلگرام بپیوندید

t.me/mahmoudi_izeh

در گرو کار خویش

درس هفتم

در درس گذشته، با چند مورد از سنت های الهی از جمله «نقش عمل انسان در سرنوشت او» آشنا شدیم و نمونه هایی از این تأثیر را مطالعه کردیم. اما یک سؤال اساسی در رابطه میان انسان و عمل او وجود دارد که لازم است به طور جدی درباره آن بیندیشیم و ببینیم که قرآن کریم و پیشوایان دین درباره آن، چه رهنمودی به ما داده اند. آن سؤال اساسی این است که: عمل انسان چه نقشی در ساختن شخصیت او دارد؟

درباره ارزشمندی قدرت اختیار بارها توضیح داده شده است که انسان به کمک همین ویژگی می تواند

این ابیات اشاره به نقش اختیار در طی کردن مراحل کمال دارند

مراحل کمال را یکی پس از دیگری ببینید و به تعبیر سعدی

رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند
بنگر که تا چه حد است مکان آدمیت
طیران مرغ دیدی تو ز پایند شهوت
به در آی تا ببینی طیران آدمیت

انسان همان طور که با قدرت اختیار خود می تواند راه کمال را طی کند، با همین توانایی می تواند در مسیر شقاوت پیش رود و هلاکت خود را رقم بزند. عواملی همچون شیطان، شرایط فرهنگی و اجتماعی، دوستان، رسانه ها و هر عامل دیگر فقط در حد وسوسه و تحریک نقش دارند و این، خود انسان است که سرنوشت شقاوت بار خود را رقم می زند و آینده خود را تباه می سازد. پس انسان

گنه کار در گرو عمل خویش است.)
۱- چرا انسان گنه کار در گرو عمل خویش است؟

تدبیر در قرآن

آنگاه [تشخیص] بدکاری و پرهیزکاری را به آن [نفس انسان]

پاک کردن نفس، رستگاری را در پی دارد
الوده کردن نفس به گناه، باعث محرومیت از رستگاری است

پیام های
ایه الهام کرد.

قَالَهُمْهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا

بشارت و انذار یا هشدار در این ایه بیانگر وجود اختیار در انسان است

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا

وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا

که هر کس آن را پاک گردانید، قطعاً رستگار شد.
و هر کس آن را آلوده کرد، قطعاً محروم شد.

۱- در این آیات یک بشارت وجود دارد و یک انذار، آنها را مشخص کنید.

بشارت: عبارت قد افلح این عبارت به کسانی که وجود خود را پاک می کنند، بشارت به رستگاری می دهد

انذار: عبارت قد خاب این عبارت به کسانی که نه تنها نفس خود را پاک نمی کنند بلکه آن را آلوده می کنند، به مجرم شدن از رستگاری هشدار و انذار می دهد.

۲- این بشارت و انذار نشانه چه حقیقتی است؟

نشانه این حقیقت است که انسان اختیار دارد و سرنوشتش به دست خود اوست، زیرا وقتی بشارت و انذار انسان معنا دارد که وی اختیار آن را داشته باشد که بین مسیر درست و نادرست دست به انتخاب بزند اگر انسان اختیار انتخاب مسیر را نداشته باشد دیگر معنا ندارد که او را نسبت به انتخاب نادرست انذار و نسبت به انتخاب صحیح بشارت دهیم

بیشتر بدانیم

قرآن کریم در ابتدای گفت و گویی از بهشتیان با دوزخیان می فرماید:

هر انسانی در گروهی کاری است که کرده و باید جوابگو باشد که چرا این زیان را به خود یا دیگری

رسانده است.

سپس آن گفت و گو را چنین بیان می کند تا نشان دهد که دوزخیان در گروهی چه رفتاری بوده اند:

۱- سوره شمس، آیات ۸ تا ۱۰.

۲- سوره مدثر، آیات ۳۸ تا ۴۸.

اصحاب یمین از مجرمان می پرسند : چه چیزی شما را به راه دوزخ کشاند؟ آنان با تأسف می گویند : ما نمازگزار نبودیم و توجهی به بینوایان نداشتیم و آنان را اطعام نمی کردیم و پیوسته با اهل باطل همنشین بودیم و روز قیامت را تکذیب می کردیم که ناگهان مرگ آمد و ما را دربرگرفت.

پس از آن خداوند با حالتی تأسف آمیز می فرماید : کار اینان به جایی رسید که حتی شفاعت شفاعت کنندگان نیز برای آنان سودی نداشت. سپس خداوند، ما را به علت اصلی این سرنوشت وحشتناک توجه می دهد که اینان از هر اندرز و نصیحتی فرار می کردند، همان طور که چهارپایان از حمله شیرهای درنده فرار می کنند.

۱- چرا خداوند حکیم امیال و غرایز و گرایش های گوناگونی در وجود انسان قرار داده است؟

زمینه های گناه

هیچ انسانی به طور فطری به دنبال ظلم، خیانت، دروغ گویی، تجاوز به حقوق دیگران و سایر اموری گناه و بدی نامیده می شوند، نیست؛ بلکه برعکس، انسان ها عدل، امانت داری، صداقت، عفت، پاکدامنی، حیا و اموری که عمل صالح و خُلق نیکو محسوب می شوند را دوست دارند و می خواهند که دیگران هم نسبت به آنان راستگو و درست کردار باشند.

نکته

سوال

ممکن است پرسید : پس چرا برخی از انسان ها به سوی گناه می روند و مرتکب گناه می شوند؟ در تبیین علت و چرایی حرکت انسان به سمت گناه می گویم :

(خداوند حکیم امیال و غرایز و گرایش های گوناگونی در وجود انسان قرار داده (تا به وسیله آنها حیات مادی و معنوی خود را سامان دهد و تکامل بخشد؛ امیال و غرایز برای حیات مادی و گرایش به خیر و نیکی برای حیات معنوی). **۲- چرا انسان باید حد و مرز امیال و غرایز را رعایت کند و آنها را کنترل نماید؟**

پاسخ

آنچه در این میان مهم است این است که انسان باید حد و مرز این امیال و غرایز را رعایت کند و آنها را کنترل نماید (تا طغیان یک یا چند میل موجب نشود تا انسان گرایش های معنوی خود را به فراموشی سپرد و همه زندگی خود را صرف امیال مادی کند).

پاسخ

تمایلات مادی در انسان شبیه به جریان آب در طبیعت است (اگر آب، که مایه حیات انسان و گیاهان و حیوان هاست، هدایت و کنترل شود و در پشت سدها و در مزارع و رودخانه ها به طرز صحیحی استفاده گردد، موجب آبادانی می شود؛ اما اگر همین آب کنترل نشود و به صورت سیل و سیلاب جاری شود، تخریب و ویرانی به بار می آورد. بنابراین، اگر امیال مادی انسان کنترل نشود، این امیال سر به طغیان

۳- چرا تمایلات مادی در انسان شبیه به جریان آب در طبیعت است؟ توضیح دهید

برداشته و انسان مرتکب گناه می شود. ^۳

به طور مثال (یکی از قوای وجودی ما قوه غضب است. خداوند این قوه را در انسان قرار داده تا در مواقع خطر از خود دفاع کند و با متجاوزان مقابله نماید. اما اگر کسی حد و مرز این میل را رعایت نکند و مردمان دیگر را زیر سلطه و قدرت خود قرار دهد و اموال آنان را به چنگ آورد، از این قوه سوء استفاده کرده و مرتکب گناه شده است. ظالمین و متجاوزان به حقوق مردم در جهان، کسانی هستند که از این قوه استفاده نادرست کرده اند.)^۱

بررسی

چه عواملی امروزه سبب می شوند تمایلات مادی ما تحریک شوند و از حد اعتدال خارج

گردند؟ آنها را شناسایی کرده و نام ببرید.

در اینجا منظور از عوامل، صرفاً عوامل محیطی است؛ مثلاً دیدن فیلم های خشونت آمیز می تواند قوه غضب ما را تحریک و از حد اعتدال خارج کند. دوستان و رفیقان نامناسب می توانند باعث خروج انسان از حد اعتدال شود حضور در مجالس نامناسب و گناه آلود، حضور در گروه ها یا کانال های نامناسب در فضای مجازی و مواردی از این پاسخ به یک پرسش قبیل همگی می توانند در تحریک تمایلات مادی ما تاثیرگذار باشند

سوال

ممکن است پیرسید با توجه به این سخن که انسان از هر چیزی منع شود نسبت به آن حریص تر می شود، آیا محدود کردن تمایلات مادی انسان توسط احکام الهی، سبب حریص تر شدن انسان و طغیان آن میل نمی شود؟ موارد اولاً، ثانیاً و ثالثاً پاسخ می باشند

در پاسخ به این سؤال می گوئیم :

اولاً؛ احکام الهی انسان را از توجه به امیال مادی منع نمی کند بلکه توصیه به استفاده معتدل از آنها

می نماید. ^۲ چرا انسان به چیزی حرص می ورزد که نسبت به آن تحریک می شود؟ مثال بزنید

ثانیاً (انسان به چیزی حرص می ورزد که نسبت به آن تحریک شود. انسان ها در زندگی اجتماعی خود از بسیاری از امور منع شده اند اما هرگز نسبت به آن حریص تر نمی شوند؛ مثلاً در و دیوار منازل شخصی مردم، دیگران را از ورود بدون اجازه به آن منع می کند، اما وقتی انسان از کوچه و خیابان گذر می کند نه تنها نسبت به این منع هیچ حرصی ندارد، بلکه آن را پسندیده و لازمه زندگی اجتماعی می داند.) بنابراین، حریص شدن انسان نسبت به برخی امیال مانند میل جنسی (نه به خاطر محدود کردن آن، بلکه به خاطر تحریک انسان ها توسط برخی رسانه ها، فیلم ها، پوشش نامناسب برخی افراد و ... است.

ثالثاً؛ برخی افراد منافع و تجارشان در گسترش و افراط در تمایلات مادی است و به دنبال حریص تر

شدن مردم هستند. ^۳

۳- حریص شدن انسان نسبت به برخی امیال مانند میل جنسی به خاطر چیست؟

۱- چرا افراد شهوت ران به استفاده متعادل از تمایلات نام منع می گذارند؟

پیام ایه: پیروی از افراد شهوت ران موجب انحراف انسان ها و محروم شدن آن ها از رستگاری می شود

و يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ
و کسانی که از شهوات پیروی
می کنند، می خواهند

آن تمیلوا میلاً عظیماً **نکته** شما به انحراف بزرگی دچار شوید.

این افراد شهوت ران به استفاده متعادل از تمایلات نام منع می گذارند (تا این گونه الفا کنند که دین اسلام، انسان ها را از توجه به امیال و غرایز مادی منع کرده است).

۲- چرا مسئله فطری دوست نداشتن گناه، سبب دوری انسان از گناه نمی شود؟

ایمان، پشتوانه ای محکم برای دوری از گناه

همان طور که توضیح داده شد، انسان به طور فطری گناه را دوست ندارد و فضیلت و خیر را می خواهد. اما این مسئله سبب دوری از گناه نمی شود، (زیرا ~~چنان که گفته شد~~ عوامل تحریکی ممکن است زمینه توجه بیش از حد انسان به تمایلات حیوانی شود و برای رسیدن به آن تمایلات مرتکب گناه گردد).^۲ بنابراین ما نیازمند یک پشتوانه محکم برای دوری از گناه هستیم و این پشتوانه محکم چیزی جز ایمان به خداوند نیست. ایمان به خداوند از چند جهت پشتوانه دوری از گناه است:

نکته

۳ (۱) - انسان مؤمن می داند که خداوند ناظر کارهای اوست. از این رو حیا می کند که در پیشگاه او مرتکب گناه شود. در صورتی که گناهی هم از او سرزند از خداوند شرمند می شود و توبه می کند.
۲- انسان مؤمن می داند که خداوند انسان را بیهوده نیافریده و نسبت به اعمال وی بی تفاوت نیست؛ در روز حساب، به نیکوکاران پاداش می دهد و بدکاران را مجازات می کند. توجه به این مسئله، باعث می شود فرد مؤمن سعی در دوری از گناه داشته باشد.

۳- انسان مؤمن در سرگردانی قرار ندارد. خداوند او را راهنمایی کرده و مشخص نموده که چه کارهایی گناه و حرام و چه کارهایی واجب است. او با اعتماد و اطمینان به دستورات الهی عمل می کند و به سوی سعادت و رستگاری پیش می رود.) خداوند در قرآن کریم می فرماید:

۳- ایمان به خداوند از سه جهت پشتوانه دوری از گناه است آنها را بنویسید؟

۴- چند مورد از ویژگی های انسان مومن را نام ببرید؟

(به راستی که مؤمنان پیروز و رستگارانند.

همانان که در نمازشان خاشع و فروتن اند.
و آنان که از بیهوده کاری رویگردانند.

و آنان که انفاق مال انجام می دهند.

و آنان که پاکدامنی می ورزند و فقط از همسران خود بهره می گیرند.

و آنان که امانت دارند و بر سر پیمانشان استوارند.

و آنان که از نمازهای خود محافظت می کنند.

۱- سوره نساء، آیه ۲۷.

پشتوانه محکم برای دوری از گناه چیست؟ ایمان به خدا

- ۱- چرا ایمان به خدا با اینکه کسی ادعای ایمان بکند، متفاوت است؟
 ۲- آیا افرادی که به خداوند ایمان دارند از لحاظ درجات ایمان متفاوت اند؟
 ۳- میزان دوری مؤمن از گناه با چه چیزی ارتباط دارد؟

اینان وارث وعده‌های زیبای خداوند هستند و «فردوس» را که یکی از بالاترین مراحل بهشت است،

برای ابد به ارث می‌برند. ۴

۴- چگونه می‌توانیم میزان درجه ایمان افراد پیرامون خود را بسنجیم؟

بررسی یک مسئله

با توجه به مطالب قبل ممکن است این سؤال به ذهن انسان خطور کند که پس چرا برخی مؤمنین گناه می‌کنند؟ پاسخ به این سؤال نیازمند تأمل و دقت است. از همین جهت، آن را در چند بند پاسخ می‌دهیم:

۱- باید توجه داشته باشیم ایمان به خدا با اینکه کسی ادعای ایمان بکند، متفاوت است: (ایمان به خدا

یک امر قلبی است. ممکن است کسی به زبان بگوید خدا و دستورات او را قبول دارم، اما هنوز اعتقاد به خدا وارد قلبش نشده باشد. چنین کسی معمولاً از دستور خدا سرپیچی می‌کند و مرتکب گناه می‌شود.)^۱

۲- حتی افرادی که به خداوند ایمان دارند از لحاظ درجات ایمان متفاوت اند (به عبارت دیگر، ایمان انسان‌ها شدت و ضعف دارد، ایمان یکی ضعیف است و ایمان دیگری قوی و ایمان فرد دیگر قوی‌تر.)^۲

۳ (میزان دوری مؤمن از گناه با درجه ایمان و دلبستگی وی به خداوند ارتباط دارد. هر قدر ایمان قوی‌تر باشد، دوری وی از گناه نیز بیشتر است) با این میزان می‌توانیم درجه ایمان افراد پیرامون خود را بسنجیم^۴ (آنان که بیشتر از گناه دوری می‌کنند، ایمانشان قوی‌تر است.)^۴

۵ (انسانی که ایمان ضعیفی دارد، اگر ایمان خود را تقویت نکند و به گناه آلوده شود، به تدریج به گناه

عادت می‌کند و به جایی می‌رسد که همین ایمان ضعیف را هم از دست می‌دهد و همه حقایق، حتی خدا را انکار می‌کند) قرآن کریم می‌فرماید:

۵- چرا انسانی که ایمان ضعیفی دارد، همه حقایق حتی خدا را انکار می‌کند؟

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ

أَسَاءُوا السُّوْأَى

أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

وَ كَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ^۶

انسان گناهکار، نشانه‌های خدا را تکذیب می‌کند
 انسان گناهکار، نشانه‌های خدا را مسخره می‌کند

سپس سرنوشت آنان که

مرتکب گناه شدند **پیام**
ایه

چنین شد که نشانه‌های خدا را تکذیب کردند

و آن نشانه‌ها را به باد تمسخر می‌گرفتند

۶ (اگر انسان هنگامی که اولین گناه را مرتکب می‌شود، شخصیت آلوده و وحشتناک فردای خود را ببیند، به شدت از آن بیزاری می‌جوید و دوری می‌کند. اما چون آن شخصیت آلوده به تدریج شکل می‌گیرد، در

۱- برگرفته از سوره مؤمنون، آیات ۱ تا ۱۱.

۲- گروهی از اعراب که ادعای ایمان می‌کردند، اما پایبند به احکام اسلام نشده بودند، نزد پیامبر اکرم ﷺ آمدند و از ایمان دم زدند. خداوند به آن حضرت فرمود به اینان بگو ایمان نیاورده‌اید لکن بگویید اسلام آورده‌ایم، چرا که هنوز ایمان به زرفای دلتان راه نیافته است. اگر خدا و رسول را اطاعت کنید، معلوم می‌شود که ایمان آورده‌اید و خداوند نیز پاداش شما را بدون کم و کاست می‌دهد. (برگرفته از سوره حجرات، آیه ۱۴)
 ۳- سوره روم، آیه ۱۰

۶- چرا انسان تنفر اولیه از گناه را فراموش می‌کند؟

ابتدا تن به گناه می دهد و پس از آنکه به گناه آلوده شد و خود را به آن عادت داد، آن تنفر اولیه را نیز فراموش می کند) «توجیه» گناه و «عادت» به آن، از پرتگاه های خطرناک سقوط در وادی ضلالت است. **نکته**

۳- هریک از ما با تجربه هایی که در این زمینه داریم می توانیم بررسی کنیم که آیا در مواقعی که ارتباط معنوی بهتری با خدا داریم و ایمانمان به خداوند قوی تر است، بیشتر گناه می کنیم یا در حالی که توجهی به خدا نداریم و از او غافلیم؟

همچنین دوستان و هم کلاسی های ما نیز نمونه های خوبی برای بررسی این مسئله و رسیدن به پاسخ مناسب هستند. آیا دوستانی که واقعاً اهل نماز و روزه اند، بیشتر گناه می کنند یا دوستانی که کمتر به نماز و روزه خود توجه دارند؟

2- انسان چه مومن و چه کافر، چه زمانی گرفتار گناه می شود؟

فکر گناه

2 (هر کس، چه مؤمن و چه کافر، فکرش را به سوی گناه ببرد و درباره صحنه های گناه فکر کند، گرفتار آن می گردد.) امام علی علیه السلام می فرماید :

3- امام علی (ع) درباره فکر کردن به گناه چه می فرمایند؟

مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا. ¹

3 (کسی که درباره معاصی زیاد فکر کند، گناهان او را به سوی خود می کشانند.)

گرچه فکر گناه، مانند انجام گناه نیست و مجازات گناه را ندارد، اما زمینه ساز رفتن به سوی گناه است. امام صادق علیه السلام در این باره سخنی را از حضرت عیسی علیه السلام بیان می کنند که ایشان به حواریون خود فرمود⁴: «موسی بن عمران به شما دستور داد که زنا نکنید اما من به شما فرمان می دهم که حتی فکر زنا را نیز به خاطر نیاورید چه رسد به اینکه آن عمل را انجام دهید، زیرا هر کس که فکر آن را بکند مانند کسی است که در ساختمانی آتش روشن کند که در این صورت دود آتش، خانه را سیاه می کند، گرچه ظاهر خانه سالم است.»⁴

نکته

4- حضرت عیسی (ع) درباره فکر کردن به گناه چه توصیه ای به حواریون فرمودند؟

بدتر از گناه

سوال ← پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید : چهار رفتار نسبت به گناه از خود گناه بدتر است **انها را با ذکر مثال نام ببرید؟**

1- کوچک شمردن گناه (مثلاً وقتی نگاه هوس آلود به نامحرم می کنیم، یا با پوشش نامناسب در اجتماع حاضر می شویم، برای راحتی وجدان بگویم اینکه چیزی نیست، دیگران گناهان بزرگ تر از این را انجام می دهند.)

۱- غرر الحکم و دررالکلم، تمیمی آمدی، حدیث ۸۵۶۱.
۲- بحار الأنوار، مجلسی، ج ۱۴، ص ۳۳۱.

۲- افتخار کردن به گناه (مثلاً بگویم، وقتی که فلان شغل را داشتیم فلان رشوه را گرفتیم و هیچ کس نفهمید.)

۳- شادمانی کردن بر گناه (مثلاً بعد از گناه خوشحالی کنیم و بگویم چه کلاهی سر او گذاشتیم.)

۴- اصرار بر گناه (بگویم خوب کردم که رشوه گرفتم، باز هم رشوه می گیرم.)

1- گناهان کبیره چه گناهانی هستند؟

گناهان صغیره و کبیره 2- زمینه ساز رفتن انسان به سمت گناهان کبیره چیست؟

در یک تقسیم بندی، گناهان به دو دسته صغیره و کبیره تقسیم می شوند.¹ (گناهان کبیره گناهانی هستند

که آثار سوء و زیان بار آنها به مراتب از گناهان صغیره بیشتر است.)¹ تعداد گناهان کبیره در آیات و روایات به طور دقیق تعیین نشده فقط می توان گفت که برخی از گناهان حتماً از جمله گناهان کبیره هستند.^۳

2 (عادت و تکرار گناهان صغیره زمینه ساز رفتن انسان به سمت گناهان کبیره است.)² از این رو امام رضا علیه السلام می فرماید:

3 («گناهان کوچک راه هایی برای گناهان بزرگ اند و کسی که در [گناهان] اندک از خدا ترسد، در

[گناهان] بسیار نیز نخواهد ترسید»)³ 3- امام رضا (ع) درباره گناهان صغیره و کبیره چه می فرمایند؟

از این رو، یکی از گناهان کبیره، کوچک شمردن گناهان صغیره دانسته شده است.

نکته

نکته

کتمان گناه 4- اگر در جامعه ای گناه، زشتی خود را از دست دهد، آن جامعه چگونه می شود؟ مثال بزنید

چرا در تعالیم دین توصیه شده است که اگر کسی به هر علتی گناهی را انجام داد، نباید گناهِش را برای

دیگران بیان کند؟ زیرا با اظهار گناه، زشتی آن در نظر او و دیگران از بین می رود و انجام گناه امری

عادی جلوه می کند.)⁴ (اگر در جامعه ای گناه، زشتی خود را از دست دهد، فساد در آن جامعه به سرعت

گسترش می یابد. از این رو کسانی که در فضای مجازی یا در صحبت با دوستان خود، به راحتی گناهان

خود را با دیگران در میان می گذارند گناه بزرگ دیگری را علاوه بر گناه قبلی، برای خود ثبت می کنند،

زیرا باعث ترویج آن گناه می شوند.)⁴ خداوند در قرآن کریم می فرماید:

بی گمان، کسانی که دوست دارند کارهای بسیار

زشت در میان مؤمنان شایع شود، در دنیا و

آخرت عذابی دردناک دارند.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ

آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ...^۶

ترویج دهندگان گناه، هم خود گناه می کنند و موجب گناه کردن دیگران می شوند، اینان نه در دنیا و نه در آخرت رستگار نمی شوند

۱- مستدرک الوسائل، میرزای نوری، ج ۱۱، ص ۳۶۷.

۲- این تقسیم بندی ناظر بر آیه ۳۱ سوره نساء است که می فرماید «إِنَّ تَجْتَنِبُوا كِبَائِرَ مَا تُهَوَّنُ عَنْهُ، نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلَكُمْ مُدْخَلَ كَرِيمًا».

۳- برخی از گناهان کبیره عبارت اند از: شرک به خدا، باس از رحمت الهی، عاق والدین، قطع رحم، رباخواری، زنا، لواط، کم فروشی، فرار

از جهاد، کمک به ستمکاران، یاری نکردن به ستم دیدگان، اسراف، ترک یکی از واجبات، اصرار بر گناه، غیبت، بهتان، ریختن ابروی دیگران،

احتکار، کبر، دشمنی با مؤمنین، کفران نعمت (برای توضیح بیشتر به کتاب «گناهان کبیره» از آیت الله شهید دستغیب مراجعه کنید).

۴- «الصَّغَائِرُ مِنَ الذُّنُوبِ طُرُقٌ إِلَى الْكِبَائِرِ وَ مَنْ لَمْ يَخْفِ اللَّهَ فِي الْقَلِيلِ لَمْ يَخْفَهُ فِي الْكَثِيرِ»؛ عیون أخبار الرضا، صدوق، ج ۲، ص ۱۸.

۵- بحار الأنوار، مجلسی، ج ۱۰۰، ص ۷۸.

۶- سوره نور، آیه ۱۹.

1- آثار نامطلوب گناه را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟ **قساوت قلب**، سلب توفیق و از بین بردن آرامش خاطر

2- **قساوت قلب چگونه حالتی است؟**

3- حالت قساوت قلب چگونه پدید می آید؟ توضیح دهید

آثار گناه

4- امام باقر (ع) درباره فاسد شدن دل بوسیله گناه چه می فرماید؟

گناهان، آثار نامطلوبی بر زندگی دنیوی و اخروی ما دارند که به سه مورد آن اشاره می کنیم:

توضیح 1} 1- **قساوت قلب**: (قساوت² قلب حالتی است که قلب انسان نسبت به حق تسلیم نیست، تا آنجا

که نصیحت هیچ نصیحت کننده در او اثر نمی کند²) (این حالت با تکرار گناه پیدا می شود؛ یعنی قلب با تکرار گناه، به تدریج چنان سخت می شود که دیگر انجام هیچ گناهی او را ناراحت نمی کند³) **توضیح 1**

به گناهکاران خطاب می کند و با مثالی وضع آنان را توضیح می دهد: **نکته:** این ایه قرآن و سخن امام باقر (ع) به یکی از آثار گناه، یعنی قساوت قلب اشاره می کنند

«سپس دل هایتان پس از آن سخت شد، همانند سنگ یا سخت تر از سنگ، زیرا که از بعضی سنگ ها جویباران

می شکافد و از بعضی از آنها آب بیرون می آید و برخی از آنها از عظمت و خشیت خداوند فرو می افتد.»²

امام باقر علیه السلام فرمود: «هیچ چیز مانند گناه دل را فاسد نمی کند. همانا قلب آلوده به گناه می شود تا

جایی که بر اثر استمرار، گناه بر آن چیره می شود و آن را زیر و رو می کند.»⁴

توضیح 2} 2- **سلب توفیق**: وقتی انسان مرتکب گناه می شود، علاوه بر آثار مستقیم گناه، توفیقی نیز از او

سلب و دری از خیر به روی او بسته می شود. همین محرومیت چه بسا سرچشمه محرومیت های بعدی

می شود؛ مگر اینکه شخص پس از انجام گناه، قلباً پشیمان شود و با توبه به درگاه الهی بازگردد. **توضیح 2**

توضیح 3} 3- **از بین بردن آرامش خاطر**: گناه، بر وجدان انسان اثر می گذارد و شخص را از درون ناراحت

می کند. حضرت علی علیه السلام می فرماید: «گاهی، یک لحظه گناه، اندوه طولانی به دنبال دارد.»²

اگر گناهکار، در همین مرحله توبه کند، خود را از اندوه درونی نجات داده است. اما اگر گناه را

تکرار کند، برای راحت کردن وجدان خود، پیوسته دست به توجیه می زند تا بالاخره بر وجدان خود

چیره شود و گناه را به آسانی انجام دهد. **توضیح 3**

خودآزمایی

این فعالیت باید به صورت انفرادی انجام بگیرد و پاسخها در کلاس نباید طرح شوند

حالت خود را هنگام نافرمانی از خداوند بررسی کنید و ببینید.

1- به کدام خطا عادت کرده اید و علت آن چیست؟

2- به آثار سوء آن خطا آشنا هستید و می دانید چه اثری بر جا می گذارد؟

3- هنگام انجام آن خطا، چه حالتی در پیشگاه خداوند دارید؟

1- قساوت در لغت به معنای سخت، خشن و نفوذناپذیر است، از این رو به سنگ های سخت، «قسی» گفته می شود.

2- سوره بقره، آیه ۷۴.

3- کافی، کلینی، ج ۲، ص ۲۶۸.

4- همان، ص ۴۵۱.

انواع سوالات درس هفتم دین و زندگی دوازدهم انسانی

در گرو کار خویش

تعیین کنید کدام یک از عبارات زیر صحیح و کدام یک غلط است؟

1- انسان همان طور که با قدرت اختیار خود می تواند راه کمال را طی کند ، با همین توانایی می تواند در مسیر شقاوت پیش رود

صحیح

2- خداوند حکیم امیال و غرایز و گرایش های گوناگونی در وجود انسان قرار داده تا به وسیله آنها فقط حیات مادی خود را سامان دهد

غلط

3- خداوند قوه غضب را در انسان قرار داده تا در مواقع خطر از خود دفاع کند و با تجاوزگران مقابله نماید **صحیح**

4- انسان مومن در سرگردانی قرار دارد ولی خداوند او را راهنمایی می کند **غلط**

5- میزان دوری مومن از گناه بادرجه ایمان و دل بستگی وی به خداوند ارتباط دارد **صحیح**

6- توجیه گناه و عادت به آن از پرتگاه های خطرناک سقوط در وادی ضلالت است **صحیح**

7- تعداد گناهان کبیره در آیات و روایات به طور دقیق تعیین شده است **غلط**

8- اگر در جامعه ای گناه ، زشتی خود را از دست دهد ، فساد در آن جامعه گسترش نمی یابد **غلط**

9- گناه بر وجدان انسان اثر می گذارد و شخص را از درون ناراحت می کند **صحیح**

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید

1- تمایلات مادی در انسان شبیه به در طبیعت است اگر کنترل شود موجب آبادانی می شود. **جریان آب**

2- ما نیازمند یک پشتوانه محکم برای دوری از گناه هستیم و این پشتوانه محکم چیزی جز نیست
ایمان به خدا

3- از پرتگاه های خطرناک سقوط در وادی ضلالت و است. **توجیه گناه - عادت به آن**

4- عادت و تکرار گناهان صغیره زمینه ساز رفتن انسان به سمت است. **گناهان کبیره**

5- قساوت قلب حالتی است که قلب انسان نسبت به نیست. **حق تسلیم**

6- اگر در جامعه ای گناه خود را از دست دهد در آن جامعه به سرعت گسترش می یابد. **زشتی - فساد**

7- خداوند قوه غضب را در انسان قرار داده تا در از خود دفاع کند. **مواقع خطر**

8- فکر گناه مانند انجام گناه نیست و گناه را ندارد، اما رفتن به سوی گناه است. **مجازات - زمینه ساز**

9- گناهان کبیره گناهی هستند که آثار آنها به مراتب از گناهان بیشتر است. **سوء و زیان بار - صغیره**

مجتبی محمودی، دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه

t.me/mahmoudi_izeh : لینک کانال تلگرام